B. N. C.
FIRENZE
1162
5

Digitized by Google

1162.5

Digitized by Google

MISCELLANEE
BIBLIOTECA
NAZ. CENTRALE
DI FIRENZE
11.2
.5

Digitized by Google

Digitized by Google

ALEXANDRI POLITI

DE CL. REG. SCHOLARUM PIARUM

PANEGYRICUS

SENATUI POPULOQUE VOLATERRANO

CONSECRATUS.

PISIS. ANNO MDCCXLVIII.

Ex Typographiâ Evangeliſtæ Pugli, prope Periſtylium Mercatorum.)(*Cum Approbatione.*

Digitized by Google

1162.5

Digitized by Google

SENATUI. POPULOQUE. VOLATERRANO
PRINCIPI. QUONDAM. CIVITATUM. DUODECIM
E T R U R I A E
QUOD. ETRUSCI. NOMINIS. DIGNITATEM
A. MAJORIBUS. ACCEPTAM
ET. EGREGIE. OLIM. SUSTINUERIT
ET. NUNC. ETIAM
SUB. FRANCISCI. I. AUGUSTI
EJUSDEMQUE. MAGNI. ETRURIAE. DUCIS
I M P E R I O
VIRTUTE. SAPIENTIA. RELIGIONE. DOCTRINA
BENE. MERENDO. DE. RE. ETRUSCA
E T. B E N E. F A C I E N D O
AMPLIFICAVERIT
A L E X A N D E R. P O L I T U S
ORATIONEM. SUAM
DE. LAUDIBUS. VOLATERRANIS. PANEGYRICAM
PUBLICE. A. SE
AD. ACADEMIAM. PISANAM. HABITAM
PRO. SUMMIS. VOLATERRANORUM
ET. VETERIBUS. ET. RECENTIBUS
IN. ETRURIAM. PROMERITIS
H O N O R I S. M E M O R I A E Q U E
S E M P I T E R N A E. C A U S S A
L. M. Q. D. D. D.

Digitized by Google

PANEGYRICUS

DE LAUDIBUS VOLATERRANIS

AD ACADEMIAM PISANAM.

QUanquam in Sapientiæ ſtudiis ſolemni atque anniverſario ritu auſpicandis nullum magis proprium, & rei & tempori accommodatum, orationis argumentum ſuppetere mihi poſſe videbatur, quàm laudes Sapientiæ; tamen neſcio quomodo ex ipſis Sapientiæ laudibus alia quoque ſubinde ſe mihi ſuperioribus annis commodùm laudanda obtulerunt, quæ & ipſa quodammodo ad Sapientiam pertinere viſa ſunt, ideoque digna eſſe in primis, quæ in hoc Sapientiæ theatrum hoc potiſſimùm celeberrimo atque auſpicatiſſimo die inducerentur. Sic enim & primùm a nobis laudata eſt ſchola & officina Sapientiæ, Academia Piſana; tum, quæ ſtabilem veluti ſedem certumque domicilium Sapientiæ in Academiâ Piſanâ collocaverat, ipſa urbs Piſa-

rum,

Digitized by Google

ſarum; poſtremo quæ ex perennibus Sapientiæ fontibus uberrimè fluxerunt, Imperatoris Cæſaris FRANCISCI I. Auguſti, ejuſdemque Magni Etruriæ Ducis, laudes Imperatoriæ, pro munere meo, publicâque mihi uni auctoritate demandatâ, ſunt mihi panegyricæ concelebratæ. Quotus autem quiſque veſtrum eſt, Auditores, qui ſtatim non videat, has omnes maximè laudes conjunctas eſſe cum laudibus Etruriæ, digniſſimamque eſſe Etruriam, in quam laudandam omne ingenium noſtrum, &, ſiquid ineſt in nobis eloquentiæ, impendamus? præſertim quum Etruriæ dignitas atque gloria ex Academiæ Piſanæ laudibus veterique Piſarum ſplendore, & Franciſci Imperatoris majeſtate ac ſapientiâ exiſtat nunc in primis atque effloreſcat. Quòd ſi Etruriæ laudes prætermittere nullo modo poſſumus, niſi patriæ, niſi nobis metipſis, niſi ipſi etiam Sapientiæ, cujus nos ſtudium profitemur, deeſſe velimus, unde tandem harum laudum initia meliora atque auſpicatiora ducenda erant, quàm ab iis populis Etruriæ, qui Etruriæ olim populorum antiquiſſimi juxta atque nobiliſsimi habentur? Sunt autem hi Volaterrani, principes quondam civitatum Etruriæ, qui his etiam temporibus, virtute & ſapientiâ, bene merendo de republicâ & benefaciendo, ceteris tam longè Etruſcis excellunt, nulla ut alia gens Etruſca præferri eis poſſe videatur. Ergo, quod Piſis antea præſtitimus, urbi nobiliſſimæ, & civitatibus duodecim Etruriæ multò vetuſtiori, ut juſtâ eam urbem ac publicâ laudatione afficeremus, cur non id ipſum ſecundùm Piſas Volaterris præſtemus, principi quondam urbi, & primæ civitatum duodecim Etruriæ, ut ejus quoque urbis ex hoc ipſo ampliſſimo atque ornatiſſimo loco, eodemque feſto atque anniverſario die, laudes panegyricas dicamus? Quod eò gratius atque acceptius vobis futurum confido, Auditores, quòd laudes urbis Volaterranæ cum laudibus litterarum quàm aptiſſimè cohærent, magnoque nunc urbis Piſanæ, atque adeo Etruriæ, commodo evenit, ut re, qua civili, qua ſacrâ, Piſanorum, per cives duos Volaterranos, ſummâ viros gravitate & prudentiâ,

præclarè ac ſapienter adminiſtrata, Volaterræ jam de Piſis, atque adeo de universâ Etruriâ, optimè promeritæ eſſe videantur.

Atque ut ordine mea procedat oratio, primùm omnium dicam, quod ad antiquitatem nobilitatemque Volaterrarum attinet, imperio primùm Etruſcorum ex civitatibus duodecim conſtituto, quarum una Volaterræ, ceteris illis civitatibus Etruſcis Volaterras & vetuſtate & dignitate longè antecelluiſſe. Nam quòd graves cumprimis ſcriptores Romani Vejos præferre videantur, datum id Vejorum viciniæ, quòd nimirum Veii proximè ab urbe Româ abeſſent. At Volaterras primas urbium duodecim Etruſcarum exædificatas, principatum quondam reliquæ Etruriæ obtinuiſſe, quod viri eruditi affirmant, quis non ſibi ex eo facilè perſuadeat, quòd Volaterrani ipſum nomen Etruſcum, quod commune erat totius gentis, proprium ſibi ac ſuum vindicarunt, iique, veluti ad notam quandam dignitatis atque excellentiæ, Etruſci ſunt appellati? Cito te, Cai Plini Secunde, maximâ vir doctrinâ & cognitione antiquitatis, cui inter Etruriæ populos Volaterrani dicti ſunt cognomine Etruſci: perinde quaſi, quum ceteri Etruriæ populi ſuo ſpeciatim ſinguli nomine diſtinguerentur, ita inter eos Volaterrani excellerent, ut idem olim fuerit Etruſcos dicere, atque Volaterranos. Nec audire eos velim, Cai Plini, qui pro Volaterranis reſcribere apud te Volcentinos minimè omnium dubitarunt: *Volcentini cognomine Etruſci*. Nam qui, Deus bone, Volcentini iſti in Etruriâ? Volcentanos ſanè nos novimus, quos tute nominas in Lucanis; Volcentinos nullos omnino novimus in Etruriâ. Nec enim planè putaverim, vocari ibi a te poſſe Volcientes, quorum oppidum Coſſa ferebatur: quippe quos paullò ante, tanquam populos diverſos, commemoraſſes. Maneat apud Plinium, Auditores, certòque maneat, ex omnium ferè librorum fide, atque ex certiſſimâ doctiſſimorum virorum auctoritate, de omnibus quidem Etruriæ populis unos ac ſolos Volaterranos Etruſcos præcipuè cognominatos. Neque verò quenquam

Digitized by Google

quam veſtrum vitio mihi daturum eſſe arbitror, quòd in Volaterris collaudandis, ubi, pro antiquiſsimæ urbis gloriâ atque nobilitate, oratorem quàm maximè me agere, omnibusque eloquentiæ copiis affluere oportebat, novâ quadam & inuſitatâ dicendi ratione, Grammatici fere nunc perſonam ſuſtinuerim, &, tanto hoc hominum doctiſſimorum atque litteratiſſimorum conventu, tam diligenter atque anxiè in veram ac genuinam Plinianam lectionem anquiſiverim. Etenim, quod quis fortaſſe valde mirabitur, noſtra hæc inde in primis apta eſt ac pendet Volaterrarum laudatio. Nam profecto, ſi Etruſcorum planè nomine maximè omnium intelligendi venerunt Volaterrani, quis non ſtatim etiam perſpiciat ac fateatur, iiſdem ferè finibus Volaterranorum laudes comprehenſas, quibus laudes Etruſcorum? Quo verò patent ori uberiorique in campo mea exultare poſsit oratio, quàm in celebrandis laudibus Etruſcorum, quæ tot olim ac tantæ fuerunt, nulla ut alia totâ Italiâ gens rerum geſtarum magnitudine ac gloriâ Etruſcos tunc ſuperaſſe videatur? Ac mehercule quinam tunc populorum terras ac maria longè latèque per Italiam famâ nominis ſui impleverunt? Etruſci. Quinam Tyrrheno mari, quinam Adriatico nomen dederunt? Etruſci. Quinam terrâ marique maximè omnium gentium Italicarum dominati? Etruſci. Quinam terreſtribus tunc navalibuſque copiis præ ceterâ Italiâ valuerunt? Etruſci. Etruſcorum virtutis fuit, trecenta Umbrorum oppida expugnaſſe; Etruſcorum, coloniis Italiam muniviſſe ac frequentaſſe; Etruſcorum, Italiam univerſam non tam armis, quàm victoriis, peragraſſe. Ergo, quum tale ac tantum, tamque clarum & illuſtre Etruſcorum quondam nomen extiterit, quantum inde ſplendoris & gloriæ ex laudibus Etruſcorum accreſcere Volaterranis exiſtimabimus, ſi uni hi ac ſoli, Etruſcorum præcipuè nomine cenſebantur? Neque verò nunc ego inficiar, quod ex hoc ipſo ſummæ auctoritatis loco aliàs memini me, dum Piſas, principem quondam & nobiliſsimam urbem Etruriæ publicè laudarem, ſemel atque iterum vehementer affirmaſſe, quodque

etiam nunc tertioque firmiſsimè & conſtantiſſimè affirmo, quæ populis olim Etruſcis laudes a copiis præſertim navalibus, imperioque maris ſunt in primis tributæ, eas quidem laudes propriè fuiſſe Piſanorum. Certè id quidem (quis enim neget?) poſteaquam Piſæ in Etruſci nominis ſocietatem venerunt. Antea verò, quàm Piſæ, urbs illa multò omnium vetuſtiſſima ac celebratiſſima, ſtante jam ac florente republicà Etruſcorum, in nomen Etruſcum tranſirent, cum Piſæ nimirum in Ligurum, non Etruſcorum, gentem contribuebantur, quis mihi dubitet, quin, ut præclara ac fortia Ligurum facta ad Piſanos potiſſimùm referebantur, ita laudes tunc bellicæ Etruſcorum ad Volaterranos, populos olim longè potentiſſimos, & principes Etruſcorum, immo & Etruſcos præcipuè cognominatos, redundaverint? Quid, inquam, laudes bellicæ? quum ex certo exploratoque veterum teſtimonio ſatis compertum ſit, non belli modò; ſed etiam pacis artes præclariſſimas, & liberaliſſima quæque bonarum litterarum atque diſciplinarum ſtudia apud Etruſcos viguiſſe. Quid hìc dicam de diſciplinà augurali Etruſcorum? quum eam totam diſciplinam Romani ab Etruſcis hauſerint, virique principes Romanorum filios ſuos eà diſciplinà & Muſicà aliarumque optimarum artium ſcientià, boniſque etiam moribus imbuendos mittere in Etruriam conſueverint. Quid de ingenio clariſque inventis Etruſcorum? quum tuba inde Tyrrhenica ab inventoribus Tyrrhenis ſit appellata, & Romani a Tyrrhenis, hoc eſt, ab Etruſcis, inſignia quæque atque ornamenta & magiſtratuum & imperii, & faſces & ſecures & lictores & ſellam curulem, & togam prætextam & paludamenta, & alia plura hujus generis decora atque inſignia & poteſtatis & dignitatis acceperint. Quid de ceteris laudibus Etruſcorum? quum idonei quique antiquitatis Romanæ ſcriptores non a potentià modò & opulentià; ſed etiam a religione & ſapientià, ceteris Italiæ populis Etruſcos longè antepoſuerint. Hæ omnes laudes quum communes ſint Volaterranis cum ceteris Etruſcis; tamen Volaterranis quàm ex præcipuæ ac propemo-

modum ſingulares ſunt præ ceteris Etruſcis? quàm ex Volaterranis propriæ, quantòque ex magis Volaterranis debitæ, quàm ceteris Etruſcis? quippe quum Volaterrani, ut propriè ac præcipuè dicti & cognominati ſunt Etruſci, ita communes illas laudes Etruſcorum ſibi præcipuè adſeruerint. Quid quòd litteræ Etruſcæ, quæ & olim & nunc etiam tantopere paſſim celebrantur, non aliæ certè fuerunt, niſi Volaterranæ, neque aliunde, niſi a Volaterranis, ſunt ex in univerſam gentem Etruſcam propagatæ? Quid quòd ipſæ illæ litteræ nuſquam alibi frequentiores, neque pulchriores atque elegantiores, quàm apud Volaterras, conſpiciuntur? Quid quòd ex etiam nunc litteræ, ut alia monumenta taceant, tamen ſatis loquuntur, quo quantoque ſtudio Volaterrani, præ reliquâ Etruriâ, doctrinam & politiorem atque reconditiorem eruditionem excoluerint, quàmque ii diligenter atque ambitiosè res ſuas poſterorum memoriæ tradendas curaverint? Quid quòd non alibi totâ Etruriâ neque plura, neque vetuſtiora, quàm Volaterris, monumenta Etruſcæ antiquitatis apparent, atque etiam ſubinde in dies deteguntur? Argumento vetuſtatis ipſe eſt ſitus urbis, conditæ in colle excelſo, valdeque naturâ munito, quò adſcenſus eſt ab imâ valle perquam difficilis atque arduus quindecim ſtadiorum: quippe quum mortalium antiquiſſimi, quò loca tutiora atque munitiora contra hoſtilem aggreſſionem haberent, oppida ſua in montibus atque editis collibus exædificaverint. Hæc Volaterris a naturâ munitio: quas, ſi loci naturam ſpectes, inexpugnabiles propemodum vocaveris. Nam & ferunt, Syllanis temporibus quatuor duntaxat cohortes vel biennii continenti oppugnatione expugnari nullo modo potuiſſe; ſed ipſas ſponte ſuâ, fide publicâ acceptâ, urbe ceſſiſſe. Urbs ibi poſita in loco ſpatioſo ac plano, mœnibuſque e quadrato lapide ita circumdata atque inſtructa, ut collibus quinque, interjectiſque inter eos colles vallibus profundiſſimis, ſpeciem quandam manus hominis cum digitis quinque porrectæ atque extentæ referre videatur. Aditur ad eam

nunc urbem portis quinque, quam urbem & fontes aquarum puriſſimarum, & ſigna paſſim marmorea vetuſtiſſima atque elegantiſſima, & ædes nobiliſſimæ atque magnificentiſſimæ, & ipſa etiam veſtigia, quæ in media adhuc urbe extant, maximi olim amphitheatri, & domorum ſplendida atria, & pleraque alia perilluſtria monumenta priſcæ venerandæque nobilitatis in primis commendant. Quis enim omnia vel enumerando hîc proferat tum vetera tum etiam recentiora decora atque ornamenta Volaterrarum? aut quis eam unquam urbem ſatis pro dignitate deſcripſerit, quam priſci illi populi Etruriæ veluti regiam nominiſque Etruſci propugnaculum atque arcem habuerunt? Inde e ſummo montis iugo proſpectus eſt multò pulcherrimus multòque iucundiſſimus in ſubjectos latè patenteſque campos uſque ad mare Tyrrhenum. Eò uſque, Auditores, agrum iam Volaterranum pertinuiſſe, veteri eſt, eàque certâ ac probatâ hiſtoriâ pervulgatum. Unde facile vobis promptumque ſit æſtimare de priſcâ quondam opulentiâ magniſque opibus Volaterranorum, quos hiſtoriæ Romanæ teſtantur frumento etiam Publii Scipionis in Africam proficiſcentis claſſem juviſſe. Etenim quis totâ tunc Etruriâ ager uberior ac fertilior, atque etiam amplior & ſpatioſior Volaterrano? cuius tunc quidem amplitudo tanta erat, ſuis ut finibus Populonium quoque contineret. Quis enim neſciat, hoc ipſum Populonium, tametſi oppidum per ſe ſatis illuſtre ac clarum; tamen, differentiæ veluti cauſsâ, appellatum fuiſſe Etruſcorum, quòd Volaterrani, quorum erat Populonium, propriè ſpeciatimque Etruſci vocitarentur? O Volaterrani, o qui cognominati eſtis Etruſci, ubi, ubi veſtra illa ad mare urbs, nomine Etruria? Hac de urbe quondam veſtrà, Volaterrani, quam priſca diaria veſtra diu vos ad oram poſſediſſe commemorabant, ſentiant alii, per me licet, ut volunt. Ego equidem opinor, Etruriam hanc veſtram nullam eſſe aliam a Populoniâ Etruſcorum: quandoquidem, ſi tales vos eſtis, Volaterrani, quales verè auditis,

Etru-

Etruſci, immo et principes olim Etruſcorum, certum etiam mihi ac ratum ex auctoritate minimè dubiâ idoneorum ac nobiliſſimorum ſcriptorum, unum ac ſolum de omnibus Etruſcorum oppidis, in littore ſitum fuiſſe Populonium Etruſcorum. Quid hujus jam agri memorem Vada Volaterrana? Quid thermas Volaterranas? quid ſalinas Volaterranas? quid loca quæque multò illuſtriora atque inſigniora agri Volaterrani? quum, quod de veteri Græciâ Poeta quidam non obſcurus dixit, nullum ibi ſine nomine ſaxum extitiſſe, uſurpari ſimiliter poſſit de agro Volaterrano, nullum ferè agri Volaterrani lapidem nominis, hoc eſt, celebritatis & gloriæ, expertem inveniri. Quid alia quæque rariora atque admirabiliora agri Volaterrani? quum ipſi etiam lapides, qui plures pluresque in dies ex agro Volaterrano refodiendo eruuntur, reliquiæ quædam pretioſiores, & clariſſima quædam monumenta ſuperioris memoriæ eruditæque antiquitatis eſſe videantur. Nam, quod ad agri Volaterrani ubertatem ac fertilitatem attinet, quid tandem, bone Deus! profert tota reliqua, non dico, Etruria, ſed Italia, vel eximium ac ſingulare, quod una regio Volaterrana, ipſa ſibi per ſe beata, ſive ad vitæ uſus neceſſarios, & commoditatem, ſive ad oblectationem & voluptatem, non abunde ſuppeditet ac largiatur? Hîc vis ingens metallorum, hîc ſalis & aluminis copia, hîc fructuum omnis generis mira varietas, hîc paſtionum bonitas, hîc percommoda vel in collibus clivoſis aratio. Denique quæ alibi atque alibi terrarum ad vitæ humanæ & neceſſitatem & utilitatem & jucunditatem ſingula deſiderantur, ea ager Volaterranus affatim impartitur univerſa. Jam verò quantus ibi olim & quàm uber atque copioſus vini optimi & præſtantiſſimi proventus! qui tantus profecto vel antiquiſſimis temporibus fuit, ut Volaterræ vino totæ fluere viderentur. Atque inde ſanè, nempe ab affluentiâ vini, nomen huic urbi inditum a Græcis accepimus Oenareæ. Quippe Oenaream Volaterras vocat Ariſtoteles in Admirandis. Nec dubitari

Digitized by Google

poſſe videtur, Auditores, quin eo verè nomine ſummus ille Philoſophorum Volaterras deſignet: quam urbem in Tyrrheniâ, ſeu Etruriâ, valde munitam, atque in alto colle, leviterque ad triginta ſtadia aſſurgente collocatam repræſentat: quandoquidem ab eâ parte, quæ eſt ad meridiem, faciliori utique planiorique viâ, ab agro campeſtri adſcenſus eſt Volaterras ad ſtadia ferè triginta. Neque hîc ego eos probo, viros ſcilicet pereruditos, qui nomen urbis Oenaream corruptum apud Ariſtotelem arbitrantur: pro quo, qua ſunt illi ſcilicet doctrinâ atque auctoritate, Volaterras audacter reponunt. Cur enim id nominis apud Ariſtotelem depravatum, quod apud Ariſtotelem omnino olim Stephanus Byzantinus legebat? Teſtis tu mihi certus ac locupletiſſimus, Stephane, cui urbs illa eadem, decurtato planè ex Oenereâ nomine, Oena ex Ariſtotele in Ethnicis tuis eſt appellata. Ubi etiam apud Ariſtotelem videre eſt, quàm ſedulò ac diligenter Volaterrani jam inde a principio in republicâ ſuâ adminiſtrandâ (quanquam id obiter ac veluti per tranſennam Ariſtoteles) in libertatis retinendæ ſtudium incubuerint. Varia poſtea fortuna, ſtantibus jam ac vigentibus rebus Romanis, Volaterranos exercuit: quos etiam narrant auxilia Latinis contra Romanos miſiſſe. Deinde, Syllanis difficillimis temporibus, quum Volaterrani municipali jure uterentur, quòd partes Marianas ſecuti, contra L. Syllam ſtetiſſent, memorant eis Syllam agrum ademiſſe, Romanam etiam civitatem eripere eis voluiſſe; ſed hanc minimè potuiſſe. Fuit quidem magno tunc decori atque ornamento municipibus Volaterranis, ſummam eis cum M. Tullio intimamque neceſsitudinem interceſſiſse. Sed ad cetera illa ornamenta quantus veluti cumulus, M. Tulli, ex commendatione tuà acceſsit, atque ex graviſſimo tuo maximoque teſtimonio de fide & probitate Volaterranorum! Non cives modò vocas Volaterranos; ſed etiam optimos cives: de neceſsitudine tuà cum Volaterranis magnopere gloriaris: perpetuum te Volaterranorum defenſorem fore, nullumque te officium nullumque cer-

certamen, in quo illis prodeſſe poſſes, prætermiſſurum proſitereris: gratiſſimum tibi fore prædicas, ſi Volaterrani omnibus rebus integri incolumeſque ſerventur. Volaterranos denique ſummo ſtudio populi Romani defenſos abs te in conſulatu tuo ais, & hanc actionem tuam ita Cajum poſtea Cæſarem comprobaſſe, ut & agrum & oppidum Volaterranum omni periculo liberaverit. Dicam ego, quod ſentio, Marce Tulli. Tu, qui princeps, immo & pater Romanæ es eloquentiæ, nunquam mihi mehercule eloquentior viſus es, quàm in Volaterranis commendandis atque defenſitandis. Adeo te ſibi Volaterrani beneficiis ſuis obligaverant: quorum etiam maxima in te promerita ultro ipſe glorioſiſſimè deprædicas: quippe qui nec in honoribus tuis, nec in laboribus, tibi unquam defuiſſent. Nam profecto quinam unquam de populis Etruſcis ad gratiam referendam promptiores paratioreſque Volaterranis? quorum præ totâ Italorum gente eximia ſemper ac ſingularis nota fuit, erga homines bene de ſe meritos & re ipsâ & animo eſſe quàm gratiſsimos. Fuit inter cives tunc Volaterranos Ciceronis intimus familiaris C. Curtius, homo honeſtiſsimo loco natus, eâque vir dignitate atque auctoritate, ut eum Cæſar in Senatum legerit. Huic etiam, quum in Syllanæ injuriæ calamitatem incidiſſet, adjumento Cicero fuit, ut, quam in agro Volaterrano poſſeſſionem habebat, ordinem ſuum tuendum retineret. Quid Curtium? quid unum aut alterum hominem Volaterranum in medium profero? quum toti municipio Volaterrano adjutor Cicero atque auctor & ſalutis & dignitatis extiterit. Veruntamen lege poſtmodum triumvirali Volaterræ ex municipio in coloniam Romanam tranſierunt. Hac, quam diximus, fortunâ, ante & poſt Imperium Romanum Volaterræ ſunt conflictatæ: donec tandem in eâ, quæ ſubſecuta eſt, Imperii Romani Italiæque totius everſione, contigit Volaterris, quod aliis pleriſque omnibus civitatibus Etruriæ, ut res civitatis quondam florentiſſimæ & clariſsimæ, veluti in obſcuro ac tenebris jacerent. Quantum caligo illa & temporum & rerum patitur, Au-

dito-

Digitized by Google

ditores, ſcimus, Vandalos, Geinſerico rege, Leonis I. Imperatoris temporibus, Populoniam ex Africà appulſos, eò uſque Volaterras excurriſſe, urbemque Volaterras obſediſſe, indeque divinitus repulſos, re infectà, abiiſse. Scimus etiam, Longobardos, imperio harum regionum occupato, urbem in primis Volaterras coluiſſe, eamque ex urbibus Etruriæ unam, ſedem ſibi ac domicilium tutiſſimum delegiſſe, unde iidem dominationem latè ſuam in Etruriam amplificarent. Quo quidem loci, Auditores, nollem tempus illud calamitoſiſſimum recordari, cum Volaterræ incenſæ vaſtatæque ſunt a Pannoniis, qui ab Aymerico in Italiam vocati, primùm omnium in Etruriam ferro & igne hoſtiliter invaſerunt. Verùm áliarum quoque magnarum beatarumque urbium viciſſitudò ea fuit, ut ingentibus nunc cladibus afficerentur, nunc ex illis cladibus meliores ac feliciores, certè quidem aliquando nihilò, quàm antea fuerant, deteriores exiſterent ac reficerentur. Sic igitur ſcimus, paucis poſt annis Volaterras ex clade illà & calamitate Pannonicà, ab Othone I. Imperatore, civibus rurſus coactis, tametſi aliquantò breviori reſtrictiorique murorum ambitu, reſtitutas, noviſque etiam e Germanicæ nobilitatis flore civibus adauctas, multò porro vegetiores atque florentiores, majoribus jam atque auguſtioribus Othoniani nominis auſpiciis, reſurrexiſſe. Jam Volaterrani, peræquè atque potentiſſimi quique populi Etruriæ, erigere ſeſe in libertatem cœperant, jam movere lacertos, jam reviреſcere ac refloreſcere, jam libertatem atque imperium ſuum per Conſules duos regere ac tueri, jam denique fortuna Volaterranis ad omnem felicitatem & gloriam favere cœpiſſe videbatur. Ac ſanè, dum Etruria univerſa erat in armis, principeſque populi Etruriæ acerrimè inter ſeſe de provinciæ hujus principatu dimicabant, eà potentià atque auctoritate Volaterrani erant, ut, quocunque ipſi propenderent, maximum rebus momentum allaturi eſſe viderentur. Nihil tunc Florentino optatius, quàm Volaterranum in partes ſuas pertrahere. Sed Volaterranus favere magis viſus Piſano, quàm Florentino. Hinc bellum inter Florentinos & Volaterranos. Cauſa

& im-

& initium belli a Florentino, dum nullâ laceſsitus injuriâ, agrum Volaterranum depopulatur. Superatus eſt Volaterranus; ſed ita ſuperatus, ut vel ſub Florentinorum imperio animi ſui magnitudinem, & liberi populi dignitatem ſervaverit. Viſum eſt Florentinis, ex urbis Volaterranæ dignitate, cum Volaterranis, tanquam cum populis foederatis, æquis conditionibus agere. Non vacat hîc, Auditores, per ſingula ire tempora Volaterrana, nec dicere, quàm ſapienter Volaterrani rempublicam ſuam, curiâ exædificatâ, duodecimviris populi defenſoribus creatis, quindecimviris ærario curando præfectis, conſilio civium ſexcentorum adhibito, familiis patriciis quadraginta & ampliùs in album relatis, ordinaverint atque diſpoſuerint; nec referre de civibus Volaterranis, quantùm inter eos cives gratiâ atque opibus apud omnes valuerit Octavianus, Belfortis filius, eques ſplendidiſſimus, atque nobiliſſimus, ad quem, quum Belfortem filium ſolemni ritu equitem faceret, legationes e totâ Etruriâ gratulatum cum donis veniſſe Volaterras perhibentur; nec ſexcentos alios ſummos cives Volaterranos recenſere, maximâ viros ſapientiâ nominiſque celebritate, quorum prudentiâ atque conſiliis multum utique incrementi res Volaterrana capere, & libera permanere potuiſſet, ſi per factiones civiles licuiſſet. Quò verò te loco commemorabo, Joannes Ingeranne, vir fortiſſime, tantâ erga patriam tuam charitatem, tantoque libertatis avitæ ſtudio, ut, dum duodecimvirum, hoc eſt, populi defenſorem, ageres, contra nimiam potentiam dominatumque paucorum, auctor princepſque civibus fieres recuperandæ libertatis, libertatemque publicè conclamares. Tempora ego illa conſultò prætereo, Auditores, ac venio tandem invitus ad eam orationis meæ partem, quæ eſt de clade Volaterrarum a Florentino. Qua tamen clade tantùm abeſt, ut aliquid ego Volaterrarum laudibus detractum cenſeam, ut in eâ potiùs clade, o cives Volaterrani, veſtra in Florentinos promerita, cauſſæque veſtræ ſumma bonitas & æquitas elucere magis atque enitere videatur. Sed tamen o luctuoſam

atque

atque acerbam memoriam temporis illius & calamitatis, cum videre erat, militem, bonâ fide intra moenia receptum, contra jus faſque nobiliſſimam Etruriæ urbem foedè ac crudeliter diripere, rebus juxta ſacris ac profanis manus inferre, templa violare, in omnem ætatem ac ſexum ſævire: ad hæc, victores Pontificis tribunal atque ædes diruere, arcemque ibidem conſtruere; agrum tandem adimere, & de clariſſimæ urbis captivitate, tanquam de victoriâ aliquâ Scythicâ, miſsis laureatis quoquoverſus epiſtolis, inſolenter exſultare. Quæ tanta urbis Volaterranæ calamitas eò dolentiùs deploranda atque lamentanda viſa fuit, quò plura antea atque majora Volaterrani fidei ſuæ in Florentinos documenta dediſſent. Quid enim dicam, Volaterranum nullam unquam Florentino injuriarum cauſſam dediſſe? quum Volaterrani fidem, quàm Florentinis ſemel obſtrinxerant, nunquam prodidiſſent, nihilque tunc aliud poſtularent, quàm ut ex jure & æquo ſecum ageretur. Quid? Non ne ut fidem hanc Volaterrani ſanctè ac religiosè Florentinis ſervarent, amicitiam primùm Sigiſmundi Imperatoris ſemel atque iterum tertiòque conſtantiſsimè recuſaverant? Non ne in ſummis deinde anguſtiis, quum ab Alphonſo Aragone parte agri privati eſſent; tamen, ne fidem Florentinis frangerent, oblatas ſibi ab eo rege conditiones ampliſſimas & lautiſſimas repudiaverant, ejuſque regis amicitiæ amicitiam & fidem Florentinorum longiſſimè prætulerant? Atque ea ſanè ſuperiora Volaterranorum promerita in Florentinos. Quid tum poſtea? Non ne etiam poſtea Volaterrani, etiam poſt agros ſuos amiſsos, fortunaſque ſuas perditas ac publicatas, Caroli VIII. regis Francorum & Cæſaris Borgiæ temporibus, cum tota reliqua Etruria tempore commodiſſimo, atque ad defectionem faciendam maximè opportuno, a Florentinis deſciſceret, uni ipſi ac ſoli in Florentinorum fide manſerunt, reique eorum publicæ periclitanti qualecunque ultro auxilium miſerunt? Nanque alia longè poſteriorum temporum ratio fuit, cum, propter ejectos Florentiâ Mediceos,

ceos, irato patriæ ſuæ Clemente VII. Mediceo, Pontifice Maximo, miſſis contra Florentiam Cæſarianis, qui cauſſam Mediceam tutabantur, ac propugnabant, his ſe etiam Volaterrani dediderunt. Nanque alioquî præ omni Etruriâ Volaterranorum ſemper fuit, amicitias non ex commodo ſuo; ſed ex honeſtate, metiri, fidem colere, eamque ſartam tectam ſervare, & fœdera ſanctiſſimè cuſtodire. Ac profectò conſtat, Auditores, Florentinos calidioris conſilii ſui valde poſtmodum pœnituiſſe, principique tunc viro civitatis Florentinæ, qui id conſilii adverſùs Thomam Soderinum, civem Florentinum, virum clariſſimum atque ſapientiſſimum, dederat, rem poſtea vehementer diſplicuiſſe, eundemque ſub exitum vitæ manifeſta & clara pœnitentiæ ſuæ ſigna patefeciſſe; itaque Florentinos talem illam ac tantam iniuriam ſuis poſtea in Volaterranos beneficiis compenſare, aut certè quidem levare omni ratione ſtuduiſſe. Et quiſquam dubitabit, quin Magni Etruriæ Duces Medicei, ut reliquam Etruriam, ita præ multis Etruriæ urbibus Volaterras tanquam in oculis geſtaverint, qui tot tantiſque & honoribus & ornamentis & commodis urbem Volaterranam, hominesque Volaterranos affecerunt, ut, collatis tum in Inghiramios, tum in Guidios, tum in Incontrios, tum in alios plerosque ſummos viros, patricios Volaterranos, maximis præfecturis atque dignitatibus, in unam urbem Volaterras veluti congeſta ſingularia quæque & clariſſima beneficentiæ, atque etiam liberalitatis Mediceæ exempla fuiſſe videantur. Sed reſervatum divinitus erat Magno Etruriæ Duci, eidemque maximo Imperatori Romanorum, Franciſco I. Lotharingo, ut Volaterræ, urbs illa Etruſcarum civitatum antiquiſſima pariter & nobiliſſima, in priſtinam ſuam dignitatem ac gloriam reſtituerentur. Quod enim antiquiſſimis quondam temporibus fuerat, republicâ primùm Etruſcorum e civitatibus duodecim ordinatâ, ut totius tunc Etruriæ principatus penes Volaterranos reſideret; id etiam nunc, auſpice atque auctore Cæſare, fieri quodammodo videtur, ut, re & civili & ſacrâ Etruſcâ maximam

par-

partem & Piſis & Florentiæ & Aretii & reliquâ Etruriâ per homines Volaterranos rectiſsime & feliciſſimè ſuſtentatâ, quidam veluti ſit inter civitates nunc Etruſcas Volaterrarum principatus. Id dediſſe Deus videtur tum ceteris eximiis Volaterranorum virtutibus, tum maximè pietati eorum ac religioni. Quis neget, magnam hanc, quam diximus, laudem urbis Volaterranæ fuiſſe, quòd ceteras civitates Etruriæ tempore ac vetuſtate anteiverit? Magna mehercule hæc laus. Attamen laus illa multò major, multòque divinior urbis Volaterranæ, quòd omnium ea civitatum Etruſcarum prima ſacra Chriſtiana veramque in Chriſtum religionem ſuſceperit. Efferant alii, quaſcunque volunt, civitates alias Etruriæ: eas a viribus bellicis, a navalibus copiis, ab artibus belli & pacis, ab opulentiâ & potentiâ, ab urbium pulchritudine & ornatu, ab amoenitate locorum, ab hominum frequentiâ, a nobilitate & antiquitate, ab aliâ quacumque re, vel eximiâ ac ſingulari, ſummis ad cœlum laudibus extollant. Sicujus alterius urbis Etruſcæ, certè quidem & hæ olim laudes fuerunt Volaterrarum. Itaque hæ etiam laudes ſint Volaterris cum aliis Etruriæ civitatibus communes: dummodo Volaterris hæc præcipua & propria laus concedatur, quòd eis civitatum Etruſcarum primis lux per Chriſtum divina ac ſalutaris affulſerit. Ferunt enim, quod eſt vetuſtiſſimis monumentis, conſtantique ſuperioris memoriæ famâ exploratiſſimum, Petrum, quem Chriſtus vice ſuâ in terris ſummo ſecundùm Deum jure fungi juſſerat, dum Romam proficiſceretur, Volaterras veniſſe, ibique primùm in Etruriâ Chriſti nomen ac religionem diſſeminaſſe, primumque ejus urbis antiſtitem Romulum conſtituiſſe, quem inde etiam Feſulas ad Chriſtum prædicandum miſiſſet. Quis jam hoc etiam religionis nomine non ceteris Etruriæ civitatibus Volaterras longè anteponat, quòd earum civitatum primas Volaterras Petrus ad lucem Chriſtianam vocaverit, quòd primæ Volaterræ ex ore Petri rudimenta Chriſtiana hauſerint, quòd eædem primæ ab ipſo Petro Romulum, virum ſanctiſſimum, magiſtrum

ac

ac Pontificem acceperint? O laudem hanc ſingularem & immortalem, dignamque planè, cui in laudibus Volaternis primas facilè deferamus! O laudem etiam illam multò maximam atque præſtantiſſimam Volaterrarum ad memoriam æternitatis, Volaterras orbi Chriſtiano Linum Pontificem Maximum, qui beatiſſimo Petro in Pontificatum ſtatim Romanum ſucceſſerit, dediſſe, & Leonem poſtea Magnum, ipſum etiam Pontificem Romanum, virum memoriâ dignum ſempiternâ, veritatiſque Chriſtianæ vindicem acerrimum atque fortiſſimum, protuliſſe, & religionem ſemper Chriſtianam, quam a Petro perdidicerant, puram poſtea atque intemeratam, firmiter ac conſtanter retinuiſſe! An tu mihi importunè objicias labem nominis Volaterrani Arianam, quam labem Volaterrani Vandalicis potiſſimùm temporibus contraxiſſent? Ego verò minimè omnium feram, maculam hanc turpiſſimam Volaterrano nomini inuri, ut Volaterrani religionem unquam in Deum ſuam Arianiſmo contaminaverint? Nego igitur, & præciſè nego, Volaterranos ad Arianos unquam deſciviſſe; nego, Volaterranos lue ſe unquam Arianâ polluiſſe; nego, Volaterranos peſtilentem unquam a Vandalis Arianorum doctrinam percepiſſe; nego denique, id, quod contra fertur de Arianiſmo olim Volaterrano, ullo idoneo nixum eſſe veterum teſtimonio, ullâque ſatis certâ exploratâque auctoritate. An tu mihi putes, Volaterranos partibus Arianis faviſſe, quorum urbem Vandali Ariani obſederunt, omnique opere oppugnarunt? an Juſtum, ſummâ virum adverſùs Deum religione & ſanctitate, unâ religionis cauſsâ, unoque in Arianiſmum odio, ab Arianis ex Africâ hoſtiliter expulſum, ad loca ſe Arianorum Volaterras cum Clemente ſuiſque ſociis, viris religioſiſſimis ac pientiſſimis, contuliſſe? an cetera per Italiam & Siciliam oppida, quæ Vandali tunc Ariani, Geinſerico rege, eò ex Africâ profecti, tam malè habuerunt, ut alia in ſervitutem darent, alia ſolo æquarent, ab Arianis ſtetiſſe? Non ne inde potiùs putandum, quod ad fidem veteris hiſtoriæ atque ad ſimilitudinem veri accedere propiùs videtur, oppida

tunc

tunc Italica ac Sicula tantas illas calamitates a Vandalis Arianis hauſiſſe, quòd ea ipſa oppida, atque adeò Volaterræ, pravas Arianorum doctrinas, tanquam peſtem atque perniciem religionis Chriſtianæ, ſummo opere odiſsent atque execrarentur? Quæ quidem argumenta quis veſtrum, Auditores, non videat, eò in primis tota tendere ac referri, ut Arianiſmi penitus crimine Volaterras abſolvant? Nanque eas quidem longâ Arianorum obſidione per Juſtum, virum ſanctiſſimum, patronumque præſentiſſimum Volaterrarum, divinitus tandem liberatas, hiſtoria abunde Volaterrana teſtatur. Jam verò inde ab eo tempore quot & quanta, quàm ſingularia & præclara, quàm certa atque illuſtria, veræ ſinceræque pietatis ac religionis Volaterranæ documenta animo meo obverſantur! quot utique & quanta tota ſimul vix Etruria homini latè excurrenti atque evaganti ſuppeditat. Quid enim eſt unquam, quod ad religionis quidem ſtudium attinet, quid eſt in cultioribus religioſioribuſque civitatibus Etruriæ, tam pium & ſacroſanctum, quod non præ reliquâ longè Etruriâ in urbe Volaterranâ eniteat, atque excolatur? Omitto baſilicas, quibus nullæ ſunt in Etruriâ ſanctiores atque auguſtiores: omitto templum vetuſtate ac religione maximè venerabile, quod in honorem beatiſſimi Petri dedicatum fuit: omitto quæ Alcus quidam vir potentiſſimus atque locupletiſſimus templa duo, alterum Juſti, alterum Clementis nomine, magnificè ſumptuoſèque ædificavit: omitto alia multa memorabilia in primis, atque ad exemplum poſteritatis præclara documenta pietatis Volaterranæ. Quid dicam de antiſtite Volaterrano, quo nemo quiſquam alter antiquior antiſtes in Etruriâ? Eum conſtat utrâque ſimul poteſtate, tum ſacrâ, tum etim civili, quondam polluiſſe, ejuſque juriſdictionem, uni ac ſoli Pontifici Romano ſubjectam, latiſſimè olim patuiſſe. Quid de Pontificibus Volaterranis Hugonem referam, virum ſanctiſſimum, tantâque in juribus ſacerdotalibus defenſitandis conſtantiâ & fortitudine, ut nemini cuiquam ea quadantenus jura infringere per Hugonem unquam licue-

licuerit? Quid Hildebrandum Pannocchium, ſummâ virum potentiâ atque nobilitate, quem Fridericus Imperator in virorum Romani imperii principum numerum adlegit? Quid Raynerium Ubertinum, tantâ virum prudentiâ, ingeniique dexteritate, ut graviſsimas ſæpe pernicioſiſsimasque ſeditiones compreſſerit atque ſedaverit? Quid Philippum Belfortium, maximâ hominem gratiâ & auctoritate apud Carolum IV. Imperatorem? quid Petrum Corſinium, Pontificem ſimul Volaterranum, & Urbani V. Pontificis Maximi ad Carolum IV. Imperatorem, viroſque Germaniæ principes legatum? Quid Franciſcum Soderinum, ſingulari virum doctrinâ, eximiâque rerum civilium moderandarum peritiâ, quem principem fuiſſe ajunt nobiliſsimæ Florentinorum legationis ad Sixtum IV. Pontificem Romanum? quem etiam Soderinum adoleſcentem ferunt leges Piſis civiles publicè docuiſſe. Quid Johannem Salviatum? quid ceteros antiſtites Volaterranos, viros planè magnos & religione & doctrinâ, & omni laudum genere celebratiſsimos? Quid recentiori etiam memoriâ Bernardum Inghiramium, virum & ipſum doctiſsimum, & doctrinæ atque religionis propagandæ ſtudioſiſsimum, qui legum Romanarum interpretationem publicè primùm Piſis profeſſus, deinde juris dicundi munere & Senis & Romæ ſummâ omnium commendatione perfunctus, tandem Pontificatum Volaterranum adeptus, tantum utilitatis atque incrementi rebus ſacris Volaterranorum attulit, ut, quidquid nunc commodorum, decoris atque ornamenti ad Pontificis Volaterrani rerumque ſacrarum uſum, vel optimorum ſanctiſſimorumque inſtitutorum ad ſacrarum divinarumque doctrinarum exercitationem atque culturam habent nunc in paucis urbibus Volaterræ, id totum a Bernardo Inghiramio, rerum bene ſapienterque gerendarum principe atque auctore, profectum videatur. Quid multa? Nulli omnino homines in Etrur â rerum ſacrarum ſtudioſiores atque peritiores, nulli in totâ antiquitate Chriſtianâ indagandâ illuſtrandâque diligentiores attentioreſque, nulli denique Chriſtianâ verè ſcientiâ cultiores atque inſtru-

ſtru-

ſtructiores hominibus Volaterranis. Qui quidem homines tantum ſtudii atque operæ ad antiquitates ſacras Volaterranas perquirendas atque deſcribendas contulerunt, ut unæ Volaterræ magis, quàm tota ſimul Etruria, de ſanctorum beatorumque virorum hiſtoriâ, hoc eſt, de optimâ ac præſtantiſſimâ ſacræ Chriſtianæque hiſtoriæ parte bene meritæ eſſe videantur. Teſtes cito vos, ſummâ viri religione, & pietate, quorum egregia ac ſingularia in rem Chriſtianam promerita nulla unquam ætas conticeſcet. Nam veſtrum quidem maximum opus atque laborioſiſſimum & nunc eſt, & olim fuit, Chriſtianam hiſtoriam ſummâ fide, e probatiſſimo quoque fideque digniſſimo ſcriptore, rebus ſanctorum beatorumque hominum præclaris atque admirandis exhibitis, veluti per partes totam repræſentare. Multas vos multis gratias debere lubentes volenteſque profitemini, quòd, miſſis undique ad vos veterum germanorumque monumentorum ſubſidiis, plurimum vobis adiumenti ad opus illud veſtrum conficiendum attulerint. Sed tamen ſimul etiam gratiſſimi profitemini, nemini cuiquam vel ſummorum clariſſimorumque virorum, optimèque de vobis meritorum, magis, quàm Volaterranis, debere, eo quòd neque ulla unquam civitas, neque ullus hominum ordo Volaterranorum eâ in re ſtudium vel ſuperaverit, vel etiam exæquaverit. Res mihi plena ſuaviſſimæ jucundiſſimæque voluptatis eſt, Auditores, cum otio meo vaco, hoc eſt, cum, abſtracto paullisper a Græcis Romaniſque litteris animo, valde me totum ad res ſanctorum hominum mirabiliter geſtas converto, eorumque acta, ut ſcriptis primitus mandata ſunt, ſedulò atque attentè pervoluto, legere in iis commentariis atque intueri, quàm gratâ paſſim memoriâ viri illi doctiſſimi juxta atque pientiſſimi, quotieſcumque eis mentio Volaterrarum incidit (incidit autem ſæpiùs) ſtudium illud Volaterranorum, ipſumque etiam nomen Volaterrarum proſequantur, & quàm grato animo, quàmque honorificè atque profuſè laudes Volaterranas prædicent ac recordentur. Erit aliquando, erit

(neque

(neque vanus ego unquam vaticinator) cum pietatis religioniſque Volaterranæ ſtudia eximia & ſingularia palam ad memoriam æternitatis loquetur commentarius ille Volaterranus, quem ab hominibus Volalerranis, de communi civitatis conſilio, communique impenſâ, diligentiſſimè atque accuratiſſimè de antiquitatibus ſacris Volaterranis conſcriptum viri iidem religioſiſſimi ſe in lucem tandem daturos receperunt. Quid enim jam dicam de doctrinâ atque eruditione & ingenio Volaterranorum? quando non homines modò Volaterrani in libris ſuis; ſed etiam ipſi in agro Volaterrano lapides, doctrinam abunde & eruditionem Volaterranam loquuntur; unus autem libellus Auli Perſii Flacci, civis Volaterrani, doctiſſimis Romanorum viris indicio ſatis fuit, quantum veræ laudis ac gloriæ ingenia Volaterrana, quocunque ſeſe ea tandem applicarent, promereri potuerint. Quid enim Thomam, nunc Phædram, recentioris memoriæ commemorem, virum perquam doctum & eruditum, multòque Phædrâ doctiorem atque eruditiorem, eundemque perinſigni hominem innocentiâ atque ſanctitate, Raphaelem Maffeum, quem a patriâ, propter excellentem hominis famam, Volaterranum nuncupaverunt? aut quid his etiam temporibus viros ſummos & præclariſſimos, quorum in primis operâ auctoritateque & patrocinio & religio & litteræ bonæque omnes artes totâ maximè Etruriâ vigent atque floreſcunt. Quid plura de laudibus Volaterranis? quum par his laudibus oratio nulla poſſit inveniri; ita verò Volaterræ omnibus laudibus abundent, ita omnium egregiarum rerum copiâ, ita litterarum pietatiſque ſtudiis, ita opibus excellant, ita civium ſplendore, avitâque nobilitate in cunctis Etruriæ gentibus eniteant, hæc ipſa ut urbs multarum Etruriæ civitatum princeps, nulli omnino earum civitatum ſecunda eſſe videatur. Atque id quidem noſtris his temporibus. Nam, quod ad tempora antiquiſſima attinet, fateri omnes oportet, quod oratione meâ ſatis demonſtratum arbitror, principatum aliquando Etruſcorum penes Volaterras extitiſſe. Feci ego hactenus,

quod

quod potui, Auditores, ut Volaterranos, populos Etruriæ nobiliſſimos, & de nomine Etruſco optimè meritos, ex hoc ampliſſimo ad dicendum loco, ſapientiæ & virtutis ergo, pro viribus laudarem. Veſtrum eſt, adoleſcentes honeſtiſſimi, omniumque bonarum artium ac diſciplinarum ſtudioſiſſimi, qui in clariſſimâ Sapientiæ Piſanæ atque adeò Etruriæ luce verſamini, fructum eum percipere, quem mihi ab initio, dum ad laudes Volaterranas aggrederer, in primis propoſueram, ut, quod aliis laudi atque ornamento eſt, id vobis, adolescentes, incitamento ſit & virtutis & ſapientiæ ad gloriam patriarum veſtrarum totiuſque Etruriæ ſempiternam. Cogitate, cum Etruſcas laudes auditis, magni vos nominis perſonam ſuſtinere, qui & Etruſci eſtis, & ex universâ ferè Etruriâ huc Piſas, tanquam ad mercaturam ſapientiæ, frequentes confluxiſtis; itaque illud vobis enitendum eſſe, ut ne, quod multò turpiſſimum foret, tanti nominis auctoritatem dedecoretis; ſed, quod vobis longè glorioſiſſimum eſt futurum, præter communes Etruſcæ gentis laudes, propriâ veſtrum ipſorum laude pleniſſimè cumulati, in patrias tandem veſtras revertamini.

F I N I S.

39 962574

Digitized by Google

1162.5.

Digitized by Google

Digitized by Google